

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle rautatieliikenteen toimivaltaisista viranomaisista koskevaksi lainsäädännöksi

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi rautatieliikenteen toimivaltaisista viranomaisista koskevasta lainsäädännöstä. Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman toimenpidettä ostoliikenteen järjestämisen mahdollistamisesta alueellisille viranomaisille. Samalla siirretään liikenne- ja viestintäministeriöllä (LVM) nykyisin oleva toimivalta rautatieliikenteen ostoista liikenne- ja viestintävirastolle (Traficom), millä parannetaan eri liikennemuodoilla järjestetyn julkisen liikenteen tehokkuutta ja yhteensovittamista.

Esitysluonnoksen keskeiset tavoitteet

Rautatieliikenteen alueellista toimivaltaa koskevien muutosten tavoitteena on selkiyttää palvelusopimusasetuksessa tarkoitettujen rautatieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten sääntelyä. Ehdotettujen muutosten tavoitteena on luoda puitteet rautatieliikenteen toimivalta-alueiden muutoksille ja mahdollistaa uusien alueellisten viranomaisten järjestämä ostoliikenne rautateillä. Tavoitteena on lisätä kilpailua Suomen raideliikennemarkkinalla mahdollistamalla julkisesti tuetun ostoliikenteen järjestäminen uusille toimivaltaisille viranomaisille.

Rautatieliikenteen toimivaltaiset viranomaiset määritellään laissa liikenteen palveluista (liikennepalvelulaki) ja lain 182 §:ssä, mitä täydennettäisiin nyt uudella 182 a §:llä. Uudessa 182 a §:ssä säädettäisiin puitteista, joilla rautatieliikenteen alueelliseen toimivaltaan voitaisiin tehdä muutoksia. Siten sääntelyllä mahdollistettaisiin uusille alueellisille viranomaisille henkilöjunaliikenteen järjestäminen. Kuten vallitsevan käytännön mukaan tieliikenteessä, kunnalliset ja seudulliset viranomaiset tekisivät itse aloitteen rautatieliikenteen alueellisen toimivaltan muutoksista. Liikenne- ja viestintäministeriö valmistelisi toimivalta-alueiden muutoksen vaatiman lainsäädännön saamiensa aloitteiden ja uudessa 182 a §:ssä säädettyjen edellytysten perusteella. Liikennepalvelulakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että liikenne- ja viestintäministeriöllä nykyisin oleva toimivalta rautatieliikenteen ostoista siirrettäisiin Liikenne- ja viestintävirastolle. Muutoksen myötä Liikenne- ja viestintävirasto vastaisi rautatieliikenteen julkisesti tuetusta ostoliikenteestä HSL-alueen ulkopuolella.

Lakiluonnoksen perustelutekstissä todetaan, että joukkoliikennejärjestelmän näkökulmasta olisi luontevaa, että tieliikenteen toimivaltaiset viranomaiset olisivat toimivaltaisista viranomaisista myös rautatieliikenteessä. Keski-Suomessa

nykyisiä tieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia ovat Keski-Suomen ELY-keskus sekä seudullisena viranomaisena Jyväskylän seudun joukkoliikenne. Käynnissä olevan valtion aluehallintouudistuksen myötä ELY-keskusten joukkoliikennetehvät siirtyivät Liikenne- ja viestintävirastoon vuoden 2026 alusta.

Nykyinen LVM:n ja VR:n välinen ostoliikennesopimus vuosille 2022–2030 sisältää myös maakuntarajat ylittävän kiskobussiliikenteen mm. yhteysväleillä Tampere-Keuruu-Jyväskylä sekä Seinäjoki-Ähtäri-Jyväskylä.

Keski-Suomen liitto lausuu asiasta seuraavaa:

Keski-Suomen liitto näkee lähtökohtaisesti hyvänä sen, että lakimuutoksella mahdollistetaan rautatieliikenteen nykyisen toimivallan siirtäminen LVM:ltä Liikenne- ja viestintävirastolle (Traficom). Vaikutusten arvioinnin mukaan toimivallan siirtämisen Liikenne- ja viestintävirastoon arvioidaan parantavan valtion tekemien julkisen liikenteen hankintojen tehokkuutta. Liikenne- ja viestintävirastolla on myös kokemusta ja osaamista joukkoliikenteen hankinnoista eri liikennemuodoissa. Samalla mahdollistetaan synergiaetujen hyödyntäminen lento-, juna- ja linja-autoliikenteen hankintojen välillä. Keski-Suomen liitto pitää keskeisenä sitä, että tulevien sopimusten kilpailuttamiseen ja niiden valmisteluun on toimivaltaisella viranomaisella myös riittävät resurssit. Rautatieliikenteen järjestämisessä alueellisten tarpeiden ja erityispiirteiden huomioiminen sekä yhteistyö ja vuoropuhelu eri toimijoiden välillä on äärimmäisen tärkeää.

Julkisesti tuetussa henkilöliikenteessä valtion tavoitteena on lisätä tosiasiallista kilpailua ja helpottaa raidemarkkinoille pääsyä. Kotimaan raideliikenteen kapasiteetin ja investointien lisäämiseksi valtio luo pitkän aikavälin näkymän henkilöjunaliikenteen palvelujen (ml. junaliikenteen ostot), sitä mahdollistavan infran ja valtion rahoituksen tavoitteista sekä tasosta. Keski-Suomen liitto näkee, että sähköistämättömien rataosien maakuntarajat ylittävä henkilöjunaliikenne on turvattava myös jatkossa. Valtiolla tulee olla kokonaisvastuu tällaisen ostojunaliikenteen järjestämisestä ja rahoituksesta myös tulevaisuudessa. Junaliikennettä tulee lisäksi tarkastella kokonaisuutena, osana koko Suomen liikennejärjestelmää. Kiskobussiliikennettä Haapamäen ratakokonaisuudella ei tule nähdä pelkästään alueellisena junaliikenteenä vaan osana valtakunnallisia ja ylimaakunnallisia raideliikenteen matkaketjuja.

Jyväskylän seudun MAL-sopimuksen toimenpiteisiin vuosille 2024–2027 sisältyy Jyväskylän seudun joukkoliikennettä koskevan Linkki Tulevaisuuteen 2030 -kehittämishjelman päivitys. Osana kokonaisuutta tullaan tarkastelemaan yhteistyössä seudun kuntien kanssa lähijunaliikenteen lisäämismahdollisuuksia kaupunkiseuduilla. MAL-sopimuksen kirjauksen mukaan yhteisrahoitteisuus on lähtökohtana alueellisen junaliikenteen suunnittelussa, kehittämisessä ja toteuttamisessa.

Esityksen 182 a §:n mukaan kunnalliset ja seudulliset viranomaiset voivat esittää liikenne- ja viestintäministeriölle alueellisia muutoksia rautatieliikenteen

toimivaltaisiin viranomaisiin. Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä, että jatkossakin uusien rautatieliikenteen toimivaltaisten viranomaisten määrittelyn tulee perustua kuntien ja seutujen vapaaehtoisuuteen.

Keski-Suomen liitto
Toimisto